

Rondom turf

Veel oude kaarten tonen hoe het dorp Meijel op een hoogte in een moerassig gebied ligt. Niet alleen aan de westzijde is dan turfgebied Peel ingetekend, maar ook aan de oost- en zuidzijden bevindt zich het veen. Dat oostelijk en zuidelijk turfgebied met heide- en weidevelden is zeker van 1500 tot 1800 begerenswaardig terrein geweest voor inwoners van Helden, Kessel, Roggel en Heythuysen, die zelf geen turfgebieden hadden, enerzijds en de Meijelse eigenaars anderzijds. Karren en gereedschappen werden elkaar ontnomen, processen werden gevoerd tot weer een minnelijke schikking was gevonden. Oude akten leren ons van drie eeuwen vechten. In 1785 gaf landmeter J.J. Smabers aan, dat het geen zin meer had voor een proces het gebied tussen Roggel, Meijel en Helden in kaart te brengen, omdat de turf er geheel weggehaald was en omdat er slechts een groot watergebied overgebleven was. Heel anders was de geschiedenis van het hoogveengebied ten westen van Meijel, de Peel.

Van Peel naar Grote Peel

Dat gebied tussen Meijel, Asten en Nederweert, kon als hoogveen-turfgebied ontstaan, omdat voldaan werd aan enige voorwaarden. Uit de zeer uitgebreide ontstaansgeschiedenis komen als belangrijkste voorwaarden naar voren:

- de ondergrond met weinig waterdoorlatende lagen op verschillende diepten tussen de Asten-Breuk en de Peelrandbreuk (waarop Meijel ligt).
- de plantengroei die zich in de ontwikkeling van meer dan honderdduizend jaar aanpaste aan verschillende klimaten en waterstanden en aan menselijke activiteiten.

Zo'n twintigduizend jaar geleden begon de (hoog)veenvorming, die nu nog zichtbaar is. Op enige plaatsen, vooral hoogten, bleven vele eeuwen nog bomen groeien, die echter gaandeweg verdwenen, omdat dieren er graasden, omdat mensen het hout gebruikten en omdat het water voedselarmer en zuur werd. Veenmos, veenbes, snavelbies, enz. kregen volop de kans hun bijdrage te leveren aan de veenvorming.

Toen na 1150 een sterk groeiende bevolking behoefte had aan meer agrarische grond en aan brandstof, werden bossen opgebruikt en ging men zoeken naar andere, goedkope brandstof. Uit 1427 zijn de eerste turfsteek activiteiten in de Peel bekend, gevolgd door eeuwen waarin de bewoners voor zichzelf, volgens strenge gemeentelijke regels, turf uit de Peel haalden.

In de negentiende eeuw kwamen er ontwikkelingen op gang die de Peel volledig veranderden: er werd oppervlakkig ontwaterd en afgebrand ten behoeve van boekweitteelt, er kwamen grote verveningen voor turfstrooisel (grauwveenwinning) en brandstof (zwartveengraverij) en er werden uitgebreide ontwateringssystemen aangelegd met kanalen en greppels. Ook na de Tweede Wereldoorlog gingen deze activiteiten door, uitgebreid met ontginningen voor de vergroting van landbouwgronden.

De Peel dreigde te verdwijnen als uniek levend hoogveengebied door te lage of te wisselende waterstanden, door te grote voedselrijkdom, door onjuiste plantengroei. Voor het behoud van dit bijzondere gebied wordt sedert 1985 gewerkt aan herstel, aan regeneratie van het veen in Nationaal Park de Grote Peel (1320 ha).

Daarvoor dient aan vier zaken aandacht besteed te worden:

- veel (regen)water, dat goed regelbaar is, zodat het hoogteniveau redelijk constant is. De oude afwateringswerken moeten nagenoeg dicht.
- open peellandschap, zonder berken die ca. 70 liter water per dag nodig hebben, zonder pijpestrootje en andere ongewenste planten. Daarvoor grazen koeien, schapen en IJslandse pony's door de Peel en wordt gecontroleerd afgebrand.
- voedselarmoede, zodat veenmos, zonnedauw en andere veenplanten een drijvende groeiwereld vinden. Stikstof of te veel vogelmest is daarbij taboe.
- een bufferzone rond de Peel, zodat de voorgenoemde voorwaarden te realiseren zijn. Daarbij ontstaat een belangenbotsing, omdat al vele jaren de rand van de Peel voor vele agrarische activiteiten een aangewezen gebied is, waar ontwatering en bemesting noodzakelijk geacht worden.

In Nationaal Park De Grootte Peel groeit weer een flora en fauna die past in een levend hoogveen. Lavendelheide, zonnedauwsoorten, blaasjeskruid met watervlooien als voedsel, heidekartelblad, wollegras, koekoeksbloem, orchideesoorten, klokjesgentiaan, enz. zijn weer te zien. Vlinders (o.a. anjeruiltje, landkaartje, schoenlapper, dagpauwoog, citroentje, icarusblauwtje), libellen (in het Meijels "garrepaap", o.a. platbuiklibel, viervleklibel, witneuslibel, zwarte-heidelibel) en vogels (o.a. roodborsttapuit, blauwborst, rietgors, kokmeeuw) laten zich zien, evenals zweefvliegen en urntjeswespen. Fitis, kiekedief, boom- en graspieper komen er broeden en kraanvogels houden er logies op hun doortocht. Levendbarende hagedissen, gladde (niet giftige) slangen, enz. leven er, maar aanmerkelijk minder opgemerkt.

Met rust en inzicht kunt u vanuit bezoekerscentrum 'Mijl op Zeven' deze natuur (in Europees kader beschermd) in via wandelpaden en knuppelbruggetjes.

Natuur vanwege turf

Naast de twee, goed ontsloten bosgebieden Simonshoeksebos en Startebos en een aantal bosterreinen heeft groen dorp Meijel aan de oostgrens een steeds meer gewaardeerde en gevarieerde natuur langs de kanaaltjes die in de vorige eeuw zijn gegraven voor ontwatering van het Peelgebied en voor vervoer van turf. Langs en tussen het Kanaal van Deurne en de Helenavaart wordt aandacht gevraagd door een variatie aan planten en vogels. Dat is overigens niet minder in het gebied op de Widdonk, met name aan het Afwateringskanaal Meijel-Neer, het Neerskanaaltje.